

Wet collectieve warmtevoorziening

Position paper

Oktober 2024

De realisatie van warmtenetten is in afwachting van de Wet collectieve warmtevoorziening (Wcw). Daarom is het noodzakelijk dat deze zo snel mogelijk in werking treedt. In het kort onze argumenten waarom de decentrale overheden deze wet nodig vinden:

- Het realiseren van warmtenetten in bestaande bouw is nieuw en vereist meer vertrouwen en draagvlak van onze inwoners in het warmtenet, de betaalbaarheid en zeker ook de leverancier dan bij warmtenetten in nieuwbouw;
- De Wcw zet een belangrijke stap naar een marktordening en regulering gericht op de toekomst, die bijdraagt aan deze betaalbaarheid, betrouwbaarheid en draagvlak bij inwoners;
- Een betaalbare, warme woning voor iedereen is een publiek belang, een commercieel monopolie van 30 jaar is zeer ongewenst;
- Publieke partijen staan klaar om te versnellen zodra de wet in werking treedt;
- De Wcw leidt tot lagere transparante tarieven voor onze inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties.

Het parlement neemt binnenkort de Wet collectieve warmtevoorziening in behandeling. De VNG en IPO zien een belangrijk momentum voor een verandering van de marktordening voor warmte. Gemeenten en provincies staan achter de Wet collectieve warmtevoorziening omdat deze het publieke belang voorop zet.

Wcw belangrijk voor betaalbaarheid, betrouwbaarheid en draagvlak

Voor veel gebieden is een warmtenet het beste alternatief voor aardgas, ook in het landelijk gebied. Dit betekent dat miljoenen inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties in bestaande wijken en dorpen de komende jaren de overstap gaan maken van hun vertrouwde manier van verwarmen, koken en douchen naar een ander warmtesysteem met een (nu nog) ingewikkelde tariefstructuur.

De overstap van aardgas naar een warmtenet bij bestaande gebouwen heeft een andere impact voor gebruikers dan bij nieuwbouw. De gemeente maakt deze keuze voor hen, zoals voorgeschreven in de Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Wgiw). Dit vereist vertrouwen en draagvlak van onze inwoners in het warmtenet, in de betaalbaarheid, maar zeker ook in de leverancier. Zij kunnen bij een warmtenet niet meer, zoals ze gewend waren, zomaar overstappen naar een andere leverancier.

Het wetsvoorstel voorziet in een noodzakelijke hervorming van de kaders voor warmtenetten waarmee inwoners onder andere zekerheid krijgen over eerlijke, transparante tarieven. Warmte komt met deze wet, net als andere vitale infrastructuur als gas en elektriciteit of water, onder publieke regie. Geen warmtenet in handen van een commercieel monopolie, maar met een

publiek meerderheidsbelang en betaalbare, betrouwbare en transparante tarieven voor warmte. Daar hebben onze inwoners recht op.

Commercieel monopolie is ongewenst: een betaalbare, warme woning is een publiek belang

Op dit moment wordt de warmtemarkt gedomineerd door commerciële partijen. Maar om als gemeenten te kunnen sturen op betaalbaarheid en betrouwbaarheid voor onze inwoners is een publiek meerderheidsbelang nodig. Dat wil zeggen warmtebedrijven die voor meer dan de helft in handen zijn van publieke partijen zoals gemeenten en provincies, drinkwaterbedrijven, energienetwerkbedrijven, afvalverwerkers of warmtecoöperaties.

We staan aan het begin van de warmtetransitie en dit is hét moment om deze transitie in te richten via de marktordeningsprincipes voor de toekomst. Wij zien verschillende redenen die het belang van een publiek meerderheidsbelang onderschrijven:

Publiek warmtebedrijf stuurt op publiek belang

Met een publiek meerderheidsbelang kunnen overheden of andere publieke partijen op lange termijn sturen dat een warmtebedrijf handelt in het publieke belang, eventueel vanuit een publiek-private samenwerking. Bij warmtenetten is per definitie sprake van een monopolist met lange contracten, tot aan 30 jaar. Het is anno 2025 niet te voorspellen wat in 2040 of 2055 de beste contractuele afspraken zijn. Als overheden moet je bij belangrijke veranderingen kunnen bijsturen.

Wij willen betaalbaarheid en duurzaamheid van de warmte van onze inwoners kunnen blijven borgen zonder in ingewikkelde contractuele onderhandelingen terecht te komen waarbij de overheid uiteindelijk fors de portemonnee moet trekken bij aanpassing van contracten. We hebben recent in de media voorbeelden gezien van projecten die door een dergelijk verschil in belangen stil kwamen te liggen.

Meer draagvlak bij gebruikers bij warmtebedrijf in publieke handen

Uit het recent verschenen rapport '[Aardgasvrij: een goed idee, maar ...](#)' (PBL) blijkt dat inwoners het belang om van het aardgas af te gaan onderschrijven. Zij hebben echter moeite met een warmtenet in handen van commerciële bedrijven. Een warmtebedrijf in publieke handen kan op meer draagvlak rekenen. Ook hebben zij zorgen over de betaalbaarheid en een eerlijke verdeling van kosten.

Gemeenten wijzen gebieden aan die overstappen naar een warmtenet

Bij de overgang van aardgas naar een alternatief hebben gemeenten de regie, vanuit de voorgenomen Wet gemeentelijk instrumentarium warmtetransitie (Wgiw). Zij bepalen straks voor inwoners dat in het gebied waar zij wonen of ondernemen een warmtenet het beste alternatief is voor aardgas. Voor gemeenten is dit een zware verantwoordelijkheid, waarbij ze ervoor moeten zorgen dat iedereen mee kan. Het is moeilijk aan onze inwoners uit te leggen dat hun wijk, op basis van een democratisch besluit in de gemeenteraad, van het aardgas gaat, en het vervolgproces aan een commercieel bedrijf wordt overgelaten.

Warmte is een vitale infrastructuur, vergelijkbaar met aardgas en elektriciteit

De infrastructuur van warmte is een vitale infrastructuur, net als die voor aardgas en elektriciteit. Elektriciteit, warmte en hernieuwbaar gas vullen elkaar in de toekomst aan in het energiesysteem en vormen elkaars buffer. Om te kunnen sturen op een integraal en betaalbaar energiesysteem,

moet de infrastructuur van warmte, net als bij aardgas en elektriciteit (en ook water of riolering), in publieke handen zijn en niet in handen van (buitenlandse) aandeelhouders.

Publieke partijen werken nu al samen aan versnelling

Op veel plekken in Nederland werken publieke organisaties al samen aan het oprichten of uitbreiden van publieke warmtebedrijven. Denk aan gemeenten en provincies, drinkwaterbedrijven, netwerkbedrijven, afvalverwerkers, warmtecoöperaties en andere publieke organisaties¹. Zij werken samen aan versnelling en kostenbesparing voor de realisatie van warmtenetten, aan kennisdeling, pooling van expertise en standaardisatie, bijvoorbeeld via bovengemeentelijk gedeelde dienstenbedrijven. Ze bouwen voort op de ervaring die er al is, zoals bij HVC, Gelders Warmte Infrabedrijf (GWIB), Stadsverwarming Purmerend of Warmtestad Groningen.

Ook in het geval van publiek eigendom is een grote rol weggelegd voor private ondernemingen. Uiteindelijk zullen warmtenetten, net als nu, door private bouwers en installateurs met kennis en kunde aangelegd worden. Ook de huidige private warmtebedrijven kunnen een rol blijven vervullen, in een aangepaste vorm en met gepast rendement.

Het overgangsrecht in het wetsvoorstel Wcw borgt daarnaast een nette overdracht van de huidige infrastructuur. Voor situaties waar warmtebedrijven eerder dan de lopende exploitatieafspraken hun infrastructuur willen overdragen aan een publieke entiteit, is in de wet, in samenspraak met de commerciële partijen, een passende vergoedingsmethodiek opgenomen. Deze houdt ook rekening met het rendement over de economische levensduur.

Betaalbare, transparante en betrouwbare tarieven nodig

Het gebruik van aardgas is eindig en de verwachting is dat aardgas de komende jaren steeds duurder wordt, onder andere door de CO₂-beprijzing (ETS-2). Om juist ook de kwetsbaarste inwoners tegen de stijgende gasprijzen te beschermen, is het belangrijk dat zij op tijd kunnen overstappen naar een voor hen betaalbaar alternatief. Voor veel gebieden is een warmtenet vanuit maatschappelijke kosten de goedkoopste duurzame oplossing. Hiervoor is het nodig dat een warmtenet ook voor inwoners zo snel mogelijk betrouwbaar en financieel aantrekkelijk wordt en blijft.

De nieuwe tariefmethodiek uit de Wcw is hiervoor cruciaal. Hiermee worden de kosten en tarieven voor warmte gekoppeld aan daadwerkelijke kosten en losgekoppeld van de aardgasprijs. Met deze 'kostengebaseerde tariefregulering' en de daarvoor vereiste transparantie in daadwerkelijke kosten van het warmtenet, draagt de wet bij aan het vertrouwen en draagvlak voor warmte bij inwoners.

Warmtebedrijven krijgen hiermee ook de zekerheid dat zij de noodzakelijke kosten die zij maken in rekening kunnen brengen inclusief een redelijk rendement dat voor iedereen transparant is.

Op dit moment ligt het realiseren van warmtenetten in de bestaande bouw vrijwel stil, omdat de commerciële warmtebedrijven geen betaalbaar aanbod kunnen doen. Publieke partijen kunnen goedkoper financieren en daarmee een goedkoper aanbod doen.

---

¹ Lees ook: [Reis door Nederland langs warmtebedrijven | NPLW \(oktober 2024\)](#)

Nog meer nodig voor betaalbaarheid

Hoewel warmtenetten in veel gevallen landelijk het alternatief met de laagste kosten zijn, zijn de kosten voor individuele inwoners die de overstap maken naar een warmtenet op dit moment nog vaak hoger dan wanneer zij aangesloten blijven op aardgas of overstappen op een warmtepomp. Dit komt door de huidige toedeling van de kosten. In aanvulling op deze wet zijn daarom een financieel instrumentarium en additionele aanpassingen noodzakelijk waarvoor we ook graag aandacht en financiële dekking vragen.

Degelijk pakket aan financiële regelingen noodzakelijk

Het rijk heeft al een aantal belangrijke stappen gezet zoals de verhoging van de Warmtenetten Investeringsubsidie (WIS), verkenning van een waarborgfonds warmte, een staatsdeelneming, een tariefplimiet om inwoners te beschermen tegen excessen en de verkenning van maatregelen aangekondigd in de Kamerbrief van 7 oktober 2024.² Het is nog niet zeker of het effect van de optelsom van deze maatregelen genoeg is, maar we kijken hier positief tegenaan. We blijven daarom in gesprek met het rijk om te borgen dat de maatregelen daadwerkelijk optellen tot een betaalbaar aanbod. Met name de prijsgarantie kan een heel belangrijk instrument zijn voor het borgen van de betaalbaarheid.

Een dergelijk pakket aan financiële regelingen vanuit het rijk is noodzakelijk om de businesscases rond te rekenen en te sturen op doelmatige besteding van de investering. Warmtebedrijven hebben voldoende financiële zekerheid nodig. Daarom is het van belang deze maatregelen zo spoedig mogelijk te implementeren, ze zijn randvoorwaardelijk voor een snelle opschaling.

Voorkom hoge vaste kosten voor warmtenetgebruikers

Mensen moeten controle kunnen hebben over hun energierekening en energie besparen moet blijven lonen. Daarom moeten vaste kosten ook voor warmtenetgebruikers laag zijn.

Voorkom een hoog vastrecht voor warmte. Kijk bijvoorbeeld naar de mogelijkheden om vaste kosten van het warmtenet te verrekenen in de variabele tarieven, en verschillen zo nodig te corrigeren in toekomstige tarieven.

Daarnaast moet de tariefstructuur voor gas, elektriciteit en warmte een rechtvaardige en betaalbare weerspiegeling zijn van de kosten. Daar waar een warmtenet de laagste maatschappelijke kosten heeft, moet de eindgebruiker dit terug zien. Dit is nu nog niet het geval. De 'kostengebaseerde tariefmethodiek' in het wetsvoorstel is daarbij een belangrijke eerste stap. Het aanvullende voorstel in de Kamerbrief om een prijsgarantie voor warmte te onderzoeken juichen we toe. Het garanderen van een warmteprijs die kan concurreren met gas en elektriciteit zal bijdragen aan terugwinnen van vertrouwen bij afnemers.

Snelle inwerkingtreding van de Wgiw

Met de aanwijsbevoegdheid uit de Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie wordt het mogelijk om meer aansluitingen te realiseren in een gebied en daarmee de businesscase voor collectieve warmte te verbeteren. Een snelle inwerkingtreding van de Wgiw is daarmee eveneens cruciaal voor betaalbaarheid.

---

² [Kamerbrief over randvoorwaarden voor de verdere uitrol van warmtenetten | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#)